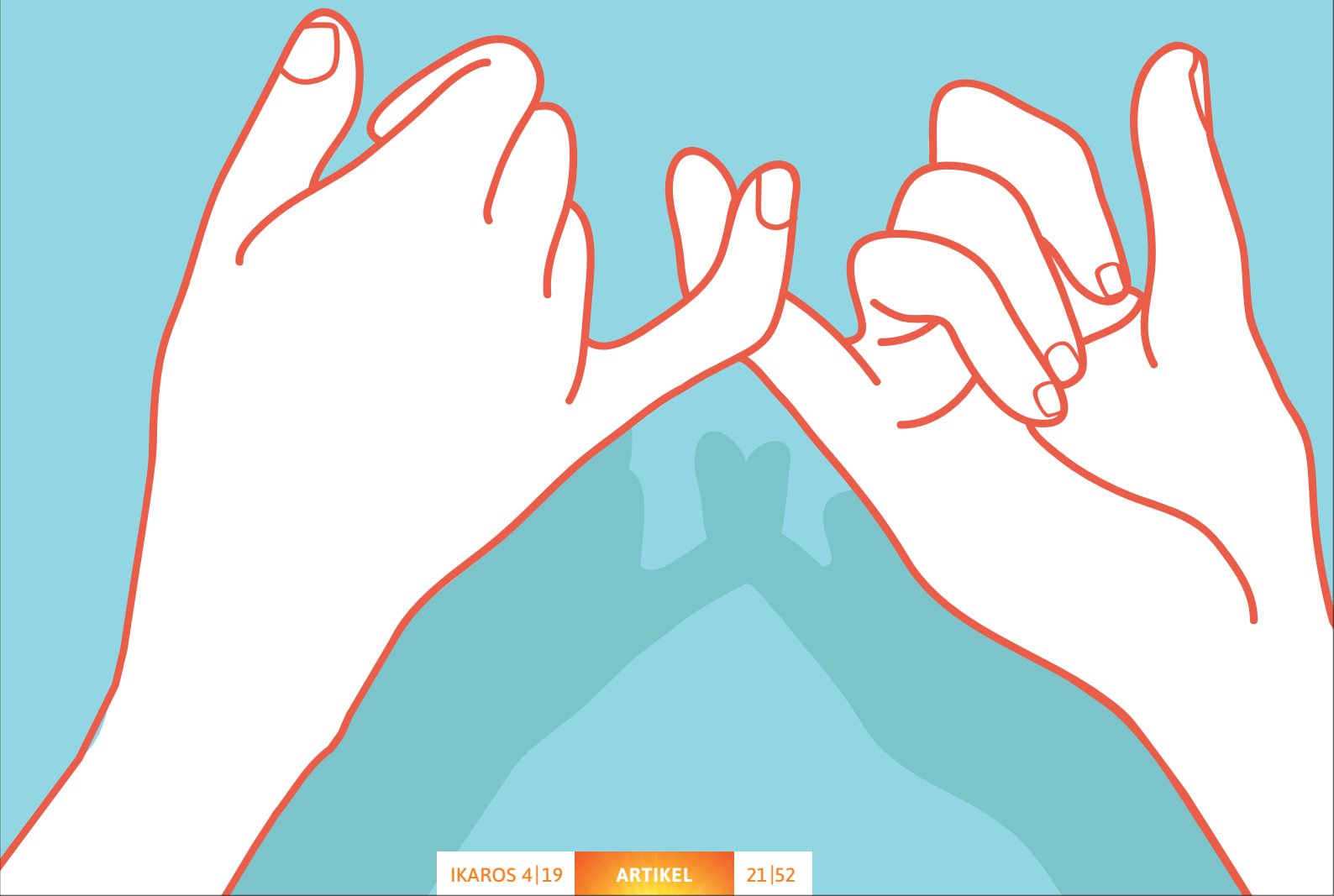

Prat om "genusideologi" försvårar utmanande men viktiga samtal inom religiösa gemenskaper

Begreppet "genusideologi" har lanserats bland sinsemellan olikartade grupper, både religiösa och sekulära, som genom skickligt nätverkande samlas kring en gemensam fiendebild. Peik Ingman analyserar fenomenet utifrån sitt arbete i ett projekt som stöder HBTQI-personer med religiös bakgrund.

Enligt **Tapio Puolimatka**, som är professor i pedagogikens idéhistoria på Jyväskylä universitet, handlar "genusideologi" om en övertygelse att människan fritt ska få skapa sig själv. I ett blogginlägg han skrivit nyligen hävdar han att det handlar om en syn på frihet som tydligast kan spåras tillbaka till **Karl Marx** tankegångar. Enligt Puolimatka förutsätter dessa tankar om frihet ett frigörande från alla sorters beroendeförhållanden, speciellt att människans liv är beroende av Gud och de tio budorden. Han hävdar att "genusideologi" handlar om ett fullständigt avståndstagande från det förflutna och dess traditioner, institutioner, normer och värden. Han skriver: "uppfostran syftar inte längre till att leda den unga in på ett liv som följer eviga värden, utan på att avveckla fjättrande normer och strukturer". Vidare

Verksamma i projektet Från börda till tillgång på väg till gammallaestadianernas sommarmöte i Äänekoski 2018 i sällskap av en regnbågsperson som vuxit upp inom gemenskapen.

skriver han att "det västerländska samhället anammade denna frihetsuppfattning fastän den övergav Marx mesianska utopi om ett framtida kommunistiskt paradiset efter att ha sett det kaos och den totalitära terror som bolsjevikrevolutionen åstadkom".

I tre korta stycken har Puolimatka identifierat ett hot som han kallar "genusideologi" och kopplar begreppet till totalitär terror och kaos. Han är dock inte ensam om att tala om "genusideologi". En opinionsartikel av **Elzbieta Korolczuk** och **Jenny Gunnarsson Payne** i nät-tidningen *Feministiskt Perspektiv* sammanfattar de ett fenomen som spridit sig i Europa under senaste årtiondet och som vi även börjat se i Sverige och Finland. De skriver:

den kritik som riktats mot "genusideologi" är en del av en internationell anti-demokratisk trend där genus och jämställdhet ses som ett hot mot nationen, familjen, "den vanliga människans levnadssätt", god vetenskap och sunt förnuft. Flera forskare har beskrivit hur "genusideologin" fungerar som en gemensam fiendebild för religiösa och sekulära aktörer från olika politiska läger ... Trots skillnader mellan nationella kontexter finns flera slående likheter – likheter som återfinns också i den svenska debatten.

Författarna syftar på att de frågor som kritiken riktar sig mot kan variera i olika länder, men argumenten och sätten att argumentera på har slående likheter länder emellan. Korolczuk och Gunnarsson Payne nämner verket *Anti-Gender Campaigns in Europe: Mobilizing against Equality (2017)* som redigerats av **Roman Kuhar** och **David Paternotte**. Jag jobbar själv sedan början av 2018 inom ett riksomfattande projekt som försöker hitta olika sätt att förbättra situationen för hbtq-personer som är religiösa eller har en religiös bakgrund. I vårt arbete med församlingar och samfund har vi stött på de sätt att argumentera som Korolczuk och Gunnarsson Payne uppmärksammar och som beskrivs i detalj i boken *Anti-Gender Campaigns in Europe*.

En ny form av politisk mobilisering

I början av året (2019) var jag i Bryssel och träffade Kuhar och Paternotte. Jag deltog i en skolning om den så kallade anti-genusrörelsen och dess utveckling, med fokus speciellt på Europa. Skolningen fokuserade på hur anti-genusrörelsen hotar mänskliga rättigheter och underminerar mycket av den utveckling som statliga och icke-statliga organisationer för mänskliga rättigheter lyckats etablera i olika länder i Europa.

Kuhar och Paternotte har, tillsammans med andra forskare i ämnet, fört fram tanken att vi har att göra med en ny form av politisk mobilisering. Den är speciell på grund av hur väl den lyckats sammanföra grupper som egentligen vill ganska olika saker, och fått dem att samlas kring en gemensam fiendebild: "genusideologi". Dels handlar det om skickligt nätverkande och lobbyverksamhet, om opinionsbildning som baserar sig på vetenskaplig forskning och kampanjer, men det jag ser som kärnan i mobiliseringen är de sätt på vilka argument ramas in. Dessa sätt att koppla ihop vissa tankegångar har utvecklats sedan 90-talet och kan spåras tillbaka till Vatikanen och en handfull inflytelserika författare, bland annat **Gabriele Kuby** och **Dale O'Leary**.

Det jag främst vill understryka är att argumenten och argumentations-sätten är oroväckande för att de så effektivt underminerar möjligheter till konstruktiva samtal, inte bara angående mänskliga rättigheter, utan angående komplexa frågor i allmänhet.

Kuhar och Paternotte har beskrivit hur de tongivande författarna bakom mobiliseringen mot genus/gender började kombinera några iögonfallande element i sin kritik. Det kanske mest karakteristiska för argumentationen är utnyttjandet av begreppet ideologi. Genom att utnyttja denna term, som genast ger upphov till misstro, kan en obegränsad mängd komplexa frågor klumpas ihop så, att de framställs som ett och samma fenomen. Enligt dessa författare handlar det alltid om "genusideologi" vare sig det handlar om feminism, genusforskning, abort, sexuell mångfald eller könsångfald, sexualundervisning i skolor, #metoo, adoption, reproduktiva rättigheter eller jämställdhetsintegrering.

Genom associationer till marxism och kommunism (som vi såg ovan i Puolimatkas tankegångar) förs tankarna till påtvingade regler (politisk korrekthet, lagstiftning kring diskriminering). Dessa påtvingade regler framställs ha etablerats så att säga "uppiifrån" av en elit som framställs som främmande. Denna elits tankegångar uppges alltså vara helt olika "den vanliga människans" sätt att tänka. Intressant nog citeras **George Orwell** för att koppla ihop akademisk terminologi inom genusvetenskap samt begrepp för sexuell mångfald och könsångfald med politisk manipulation (social engineering). Ideologi är något som människor anses kunna anamma bläögt, vilket osökt för tankarna till hur nödvändigt det är att motstå ideologiseringen – hur viktigt det är att inte låta sig bli lurad.

Vad som än förenklas till att handla om "genusideologi" framstår, efter att ovannämnda associationer normaliserats, som 1) något som handlar om en dold agenda som 2) har skapats av en elit som 3) hotar vår tillgång till en grundläggande måttstock (s.k. "sunt förnuft", givna normer och klara könsroller), då vi förväntas tänka utanför det som är omedelbart bekant för oss, och 4) bör motstås till varje pris. Vi uppmanas inte bara att motstå utan också rädda framförallt barn och ungdomar från denna ideologis fortsatta frammarsch.

I takt med att användningen av begreppet "genusideologi" eventuellt sprids blir det obehagligt enkelt att avfärda bekymmer i vår omgivning som vi inte vill tänka på, genom att åberopa detta begrepp och antyda att bekymren bara existerar för att någon låtit sig förledas. Jag

vill understryka att jag inte påstår att personer som använder begreppet "genusideologi" aldrig själva har bekymmer som förtjänar att tas på allvar. Jag tror tvärtom att utmaningen med denna form av politisk mobilisering ligger i att försöka komma åt och synliggöra bättre vad de underliggande bekymren är. Men det jag försöker säga här är att effekten av den diskurs som åberopar begreppet "genusideologi" är att samtal och konkreta försök att förbättra situationen inom församlingar och andra religiösa gemenskaper blir markant svårare.

Det jag främst vill understryka är att argumenten och argumentations-sätten är oroväckande för att de så effektivt underminerar möjligheter till konstruktiva samtal, inte bara angående mänskliga rättigheter, utan angående komplexa frågor i allmänhet.

Genom mitt arbete i projektet har jag fokuserat specifikt på rörelsens inverkan på religiösa gemenskaper i Finland. Inom många religiösa samfund och församlingar hittar vi individer som redan länge försökt föra utmanande samtal inom sina gemenskaper – samtal angående bemötandet av och välbefinnandet hos medlemmar som tillhör sexuella minoriteter eller könsminoriteter och deras nära och kära. Försök att få till stånd konstruktiva samtal har varit utmanande inte minst därför att det är många som känner sig tveksamma över att föra dessa samtal eftersom de är rädda att de leder till splittring inom församlingen. En stor del av vårt arbete i projektet handlar om att försöka stöda dessa utmanande samtal och utveckla tillit till att de kan leda till annat än ökad polarisering inom gemenskapen. Samtal kan leda till åtgärder, men för att få till stånd åtgärder som inte upplevs som påtvingade utifrån, behövs dialog.

En stor del av vårt arbete i projektet handlar om att försöka stöda dessa utmanande samtal och utveckla tillit till att de kan leda till annat än ökad polarisering inom gemenskapen.

Individer inom religiösa gemenskaper som försöker ta tag i svåra frågor om människors välbefinnande inom gemenskapen – om ungdomar som behöver hjälp i sina familjerelationer, om individer som väljer att sluta delta i församlingens verksamhet trots att de har många nära och kära där, för att de inte står ut med känslan att någon när som helst kan säga något som får dem att må illa i flera dagar – vågar inte prata om sina bekymmer om de är rädda för att stämplas som en av dem som låtit sig förledas av "genusideologin". De vill prata och vara med om att åstadkomma en förändring för att de vill att alla ska må bra, men de är oroliga att samtalen utmynnar i avvisande retorik.

Inom projektet har vi samtalat med anställda och ledare inom flera olika samfund – både så kallade konservativa och liberala – som är djupt bekymrade över

frågor som de tampas med och som inverkar på välbefinnandet hos medlemmar i deras gemenskap. Dessa frågor kan till exempel ha att göra med en övertygelse om att Bibeln fördömer homosexualitet tillsammans med en lika stark övertygelse om att det är deras plikt inom församlingen att motverka all sorts diskriminering. Vi har suttit tillsammans med ledare som tydligt kämpar med dessa frågor och gör sitt bästa att bemöta en församlingsmedlem som berättar att de i femtio år försökt förändra sin sexuella läggning men inte lyckats och att de nu bär på skuld känslor över alla de liv (inte minst deras egna) som påverkats negativt av dessa försök. Vi har varit medvetna om att svåra frågor behöver bearbetas och att det här innebär en förmåga att kollektivt klara av att uthärda frustration.

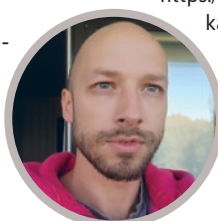
Att tillsammans uthärda frustration för att möjliggöra fruktbara samtal

Många har insett att det inte räcker med att ta till sig ny information och uppdatera begrepps användningen och tillvägagångssätt inom gemenskapen som diskriminerar. Ofta behöver församlingar kollektivt bearbeta insikten om att diskriminering har skett och att människor har lidit. Det kan handla om att hantera den svåra känslan som infinner sig då vi inser att välmenande avsikter kan ha skadat individer och relationer mellan dem och om att hitta sätt att bearbeta sår som i många fall kan vara djupa och gamla.

Jag tror tvärtom att utmaningen med denna form av politisk mobilisering ligger i att försöka komma åt och synliggöra bättre vad de underliggande bekymren är.

Det som vi genomgående mötts av är en kontrast som inte är kontrasten mellan konservativ och liberal. Kontrasten är istället mellan dem som är beredda att diskutera frågorna utifrån medlemmarnas välbefinnande och lidande och dem som helt kringgår sådana frågor. Jag påstår att en central fråga här är att bevara och utveckla vår kollektiva förmåga att uthärda frustration. Vi behöver kunna uthärda frustration för att klara av att förhålla oss till för oss obekanta frågor och bekymmer. Vi behöver en förmåga att uthärda frustration för att kunna sörja över lidande vi inte varit medvetna om eller lidande vi inte kunnat undvika. Vi behöver en förmåga att uthärda frustration för att bevara tilltron till långsamt helande. Vi behöver en förmåga att uthärda frustration för att klara av att utveckla och föreställa oss nya och bättre måttstockar för våra egna och andras liv.

Jag är bekymrad över den politiska mobilisering som varnar för "genusideologi" eftersom jag anser att de argument som används inom denna diskurs genomgående underminerar vår kollektiva förmåga att uthärda frustration.

Peik Ingman är religionsvetare, konfliktmedlare och projektkoordinator i projektet Från börda till tillgång (Taakasta voimavaraksi). Du kan läsa mera om projektet här: www.voimavaraksi.fi/pa-svenska/.

Den undermineras genom att komplexa frågor klumpas ihop som om de alla var en och samma fråga, genom att frågor avvisas och förlöjligas, som om våra medlemmarnas lidande och välbefinnande och våra levnadssätt inverkan på andra människor helt enkelt kan kringgås genom att påstå att något är "ovetenskapligt" eller "går mot sunt förnuft" eller "är bara ideologi".

Inom projektet har vi medvetet undvikit att ta ställning till olika frågor i media. Överlag undviker vi att framstå som en instans som "tar ställning". Vi har strävat till att framstå som en resurs för individer och gemenskaper som kan hjälpa dem att samla och utveckla sina tankar kring saker som känns luddiga och svåra för dem, utan att komma med färdiga svar. Jag tänker att problemet i många gemenskaper är att viktiga frågor inte diskuteras för att de känns alltför svåra, röriga eller polariserande.

Det vi försökt föra fram är ett perspektiv som utgår från ett gemensamt bekymmer, något alla inom en gemenskap kan förväntas bry sig om. Perspektivet handlar inte om vilken ståndpunkt någon har, om de är konservativa eller liberala till exempel, utan om utmaningar att bemöta varandra på sätt som tar på allvar de erfarenheter som medlemmar av sexuella minoriteter och könsminoriteter har och har haft inom denna och liknande gemenskaper. Jag konstaterar att argument som åberopar begrepp som "genusideologi" ofta saknar svar på frågan hur församlingsmedlemmar kan förhålla sig till att en annan församlingsmedlem mår illa för att deras erfarenheter och bekymmer avfärdas som ideologi.

Puolimatka är inte ensam med att hävda att "vanliga människor" tvingas underkasta sig en minoritets personliga erfarenheter. Genom att framställa "vanliga människor" som offer (för påtvingade åtgärder för att motverka diskriminering), undviker han att diskutera frågan om att dessa personliga erfarenheter också handlar om människors liv och viktigaste relationer (och därför inte kan avfärdas som om de enbart handlade om människors åsikter eller övertygelser). Det gläder mig att jag träffat otaliga aktiva och anställda inom församlingar i Finland som inser grymheten i att avfärda frågor angående sexuell mångfald och köns mångfald som ideologi. Jag uppskattar det förtroende som många religiöst verksamma i Finland visat oss – ett förtroende för att vi inte försöker styra eller diktera hur ni bör göra inom er gemenskap. Vi utgår ifrån att det är önskvärt att förändringar sker så att säga inifrån, men vi vill uppmuntra till att motstå frestelsen att avfärda behovet att tillsammans uthärda dialog genom att påstå att det bara handlar om ideologi.

<https://feministisktperspektiv.se/2018/01/24/anti-genusorelser-globalt-hot-mot-vetenskap-och-demokrati/>
<https://www.seurakuntalainen.fi/blogit/sukupuoli-ideologian-kansainvalinen-lapimurto/>